

характер і здійснює руйнівний вплив не лише на професійну діяльність судового експерта, але й на його особистість. Професійна діяльність судового експерта потребує постійного саморозвитку, удосконалення своїх навичок та вмінь, концентрації уваги, соматичного і психічного здоров'я, потужних резервів самовпорядкування тощо. Перспективою дослідження проблеми професійного вигорання судового експерта є пошук шляхів попередження професійної деформації, стабілізації його психоемоційного стану та підвищення рівня стресостійкості.

Перелік посилань

1. *Борисова М.В.* Профессиональное выгорание как негативный феномен профессионального становления личности. *Психологические аспекты профессионального становления*: сб. материалов Всерос. межвуз. науч. конф. Москва, 2009. С. 13-19.
2. *Маркова А.К.* Психология профессионализма. Москва, 1996. 237 с..
3. *Профілактика професійного вигорання* працівників соціальної сфери: методичні рекомендації. Львів, 2008. 53 с.
4. *Психология здоровья*: учеб. для вузов. Санкт-Петербург, 2006. 607 с.

УДК. 621.317.18

Світличний Віталій Анатолійович

*кандидат технічних наук, доцент,
доцент кафедри інформаційних технологій та кібербезпеки
електронна адреса: vit.svet@ukr.net*

Харківський національний університет внутрішніх справ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУДОВО-ЕКСПЕРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ КОМПЛЕКСНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНИХ НОМЕРІВ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ

SOME ISSUES OF LEGAL EXPERT ACTIVITY OF THE COMPLEX RESEARCH

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ СУДЕБНО-ЭКСПЕРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КОМПЛЕКСНОГО ИССЛЕДОВАНИЯ ИДЕНТИФИКАЦИОННЫХ НОМЕРОВ ТРАНСПОРТНЫХ СРЕДСТВ

Анотація. Розглянуті питання виявлення змін, підробок або замін ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова транспортного засобу за допомогою вихретокових дефектоскопів.

Ключові слова: транспортний засіб, Кримінальний кодекс, експертиза, експертне дослідження, вихрострумний дефектоскоп.

Annotation. Issues of detecting changes, fakes or replacements of the identification number, engine numbers, chassis or vehicle body using eddy current flaw detectors.

Key words: vehicle, Criminal code, examination, expert research, eddy current flaw detector.

Аннотация. рассмотрены вопросы выявления изменений, подделок или замен идентификационного номера, номеров двигателя, шасси или кузова транспортного средства с помощью вихретоковых дефектоскопов.

Ключевые слова: транспортное средство, Уголовный кодекс, экспертиза, экспертное исследование, вихретоковый дефектоскоп.

Кількість правочинів з колісними транспортними засобами, а також і кількість дорожньо-транспортних пригод у всім світі постійно зростає. Це пов'язано із значним розширенням ринку автомобілів, в тому числі і в Україні. Тому кількість знищень, підробок або замін ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова, або замін без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу значно поширилась. За що законодавство України передбачає кримінальну відповідальність. Чинна редакція статті 290 Кримінального кодексу (КК) України передбачає штраф від п'ятдесяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк до трьох років, за підробку чи знищення ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова.

Предметом злочину є: ідентифікаційний номер; номери двигуна, шасі або кузова; номерна панель з ідентифікаційним номером транспортного засобу.

Індивідуальний номер двигуна, шасі (кузова) транспортного засобу наноситься заводом-виготовлювачем на передній панелі під капотом легкового автомобіля або над аркою переднього колеса та дублюється на окремих табличках, закріплених в салоні. Такі номери призначені для ідентифікації автомобіля в процесі руху, під час його реєстрації, перереєстрації, технічного огляду, зазначаються у свідоцтві про реєстрацію транспортного засобу і містяться у автоматизованих інформаційно-пошукових системах МВС та Національної поліції.

Об'єктивна сторона злочину може виразитися у таких формах: знищення, підробка або заміна ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова, а також заміна без дозволу відповідних органів номерної панелі з ідентифікаційним номером транспортного засобу.

До найбільш поширених видів експертиз при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 290 КК України, належить експертиза з ідентифікації номерів транспортного засобу, що передбачає дослідження: місць з'єднання (кріплення) маркованої панелі з іншими панелями кузова (або рамної конструкції з кузовом автомобіля); маркованої панелі на предмет заміни її фрагмента (частини) шляхом демонтажу; знаків ідентифікаційного маркування, нанесених на марковану панель; заводських маркувальних табличок з ідентифікаційним маркуванням; ідентифікаційного маркування, записаного в електронних носіях; маркованої панелі в разі встановлення факту зміни або знищення

первинного (заводського) ідентифікаційного маркування; виробничого (внутрізаводського) номера автомобіля; індивідуального маркування коробки передач та інших елементів комплектації, номери яких зафіксовані в інформаційній базі даних підприємства-виготовлювача; номера двигуна, а також оцінку результатів експертного дослідження маркувальних позначень транспортного засобу.

Звичайно працівниками експертної служби для виявлення фактів зміни (підробки), знищення ідентифікаційних номерів транспортних засобів використовуються бінокулярний мікроскоп, ліхтарик, фотоапарат, дзеркало, лінійка, лупа, ультрафіолетова лампа, шліфувальний папір тощо [1]. Головною перевагою таких підручних засобів та простих технічних пристроїв є те, що вони дозволяють безпосередньо і, як правило, кількісно оцінити контрольовані параметри об'єкта, наприклад розміри і місце розташування порушення цілісності зварного з'єднання. Але ефективно вирішувати завдання щодо точного виявлення і фіксації (відображення) ознак підробки ідентифікаційних номерів автомобілів, зробленої правопорушниками із застосуванням новітнього обладнання вказані засоби і пристрої не спроможні, крім того вони по суті є руйнуючими, тому що викликають пошкодження або навіть руйнування лакофарбового покриття автотранспортних засобів. Тому важливішим практичним моментом у проведенні судових експертиз є застосування методів і пристроїв, що мають неруйнуючий характер, та спрямовані на максимальне збереження об'єктів дослідження.

Під час комплексного дослідження транспортних засобів та їхніх супровідних документів особливу складність викликає саме дослідження ідентифікаційних номерів та маркувальних позначень автомобілів і їх агрегатів. За таких обставин фахівці науково-дослідних установ пристосовують до потреб практики різні універсальні та вузькоспеціалізовані технічні пристрої, розробляють та удосконалюють спеціальні апаратні комплекси, що допомагають точно і правильно вирішувати поставлені перед експертом питання.

На наш погляд, найбільш перспективними методами експертного дослідження, які ніяк не впливають на об'єкт дослідження та не потребують тривалих витрат часу, є методи неруйнуючого контролю. Наразі в області неруйнуючого контролю все більшого поширення отримує вихрострумний метод. Принцип дії вихрострумних приборів заснований на аналізі взаємодії зовнішнього електромагнітного поля з електромагнітним полем вихрових струмів, що наводяться індуктивною котушкою у металевому об'єкті. Щільність вихрових струмів в залежить від геометричних, електромагнітних параметрів об'єкта, а також від взаємного положення пристрою та об'єкта. У якості перетворювача переважно використовуються індуктивні котушки. Синусоїдальний або імпульсний струм, створює електромагнітне поле, яке збуджує вихрові струми в металевому об'єкті. Електромагнітне поле вихрових струмів впливає на індуктивні котушки пристрою, створювачі в них електрорушійну силу або змінюючи їхній імпеданс [2]. Таким чином

головна перевага вихрострумowego методу виявлення знищень, підробок або заміні ідентифікаційного номера, номерів двигуна, шасі або кузова транспортного засобу полягає в тому, що його можна проводити без механічного пошкодження корпусу, лакофарбового покриття або двигуна транспортного засобу.

Практичне використання в експертній практиці. Вихрострумові дефектоскопи, структуроміри, товщиноміри можуть бути достатньо успішно використані для встановлення дефектів кузовів автомобілів і визначення фактів заміни маркувальних позначень кузова [3]. Наприклад, вихрострумові дефектоскопи дозволяють виявляти: напайку, наклейку або вварювання металевих фрагментів з маркувальними позначеннями, зміну товщини й однорідності листового металу, а також сховані відхилення (дефекти) у металевому матеріалі транспортного засобу. Використання дефектоскопів дозволяє встановити місця можливої локалізації дефектів, неоднорідностей металу або зварених з'єднань без порушення цілісності лакофарбового покриття кузова. Пристрої компактні, можуть комплектуватися індикаторами різних типів (звукові, світлові) і дозволяють швидко перевірити різні ділянки поверхні кузова. Пристрої дозволяють без видалення лакофарбового покриття ефективно діагностувати можливу наявність зварених швів (у тому числі й кустарних), слідів заводського походження (сліди штампування у згинах номерних панелей, сліди підпору нумератора) й інші неоднорідності.

Застосування вихрострумових дефектоскопів найбільш ефективно при дослідженні заміни первинного номера на інший номер, який реалізується шляхом заміни панелі (фрагмента панелі, ділянки металу) з номером кузова або заміни номерних панелей разом із суміжними елементами кузова. Методика експертного дослідження з використанням вихрострумових дефектоскопів визначається способом зміни маркування кузова. Спочатку вивчаються ділянки панелі, що прилягають до місця маркування. Спрацьовування індикації приладу може свідчити як про наявність суцільного дефекту металу у вигляді звареного шва, тріщини, наявності сторонніх матеріалів. По характеру спрацьовування приладу можна визначити розміри й локалізацію дефектів (наявність або відсутність суцільного замкнутого контуру) і оцінити їхнє можливе походження. У випадку підозр щодо можливого кримінального походження дефектів необхідно проводити перевірку даної ділянки металу зі зняттям лакофарбового покриття та за необхідності із застосуванням методів хімічного або електрохімічного травлення. Якщо дефектів у зоні, що прилягає до маркувального майданчика, виявити не вдалося, перевіряється наявність (відсутність дефектів) по всій довжині номерної деталі [4].

До недоліків вихрострумових дефектоскопів варто віднести окремі помилкові спрацьовування сигналізації приладу за наявності на металі плям з неоднорідними магнітними властивостями, наприклад, плями від ударів на сталі, зони металу поблизу зварених швів та на вигнутих поверхнях, у зв'язку з чим при проведенні криміналістичних досліджень недоцільно використовувати вихрострумовий дефектоскоп як основний

достовірний пристрій, але цілком виправдано їх використання під час виявлення певних видів підробки, що дозволяє значно прискорити процес дослідження й мінімізувати ушкодження зовнішнього вигляду транспортного засобу.

Перелік посилань

1. Бессонов В. В., Черноиванова Т. М. Вопросы экспертного исследования характера дефектов покрытий кузовов автомобилей. *Теория та практика судової експертизи і криміналістики*: зб. матер. міжн. наук.-практ. конф. Харків, 2002. С. 362-365.
2. *Неразрушающий контроль*: справ. в 7 т.: Т.2. Москва, 2003. 688 с.
3. Світличний В. А., Князев І. О. Застосування вихрострумових дефектоскопів в експертній практиці. *Криміналістичний вісник*: наук – практ. зб. НДЕКЦ МВС України. Київ, 2012. № 2(18). С. 131–137.
4. Світличний В. А., Хорошайло Ю. Е. Применение вихретоковых дефектоскопов при проведении судебно-экспертных исследований. *Збірник тез доповідей науково-практичної конференції «Застосування інформаційних технологій у підготовці та діяльності сил охорони правопорядку»*. Харків, 2013. С. 82-84.

УДК 343.98

Сергеева Діана Борисівна

*доктор юридичних наук, старший науковий співробітник,
професор кафедри правосуддя юридичного факультету
електронна адреса: Diana0443@ukr.net*

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ДОКАЗОВЕ ЗНАЧЕННЯ ЕКСПЕРТНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ З ВИКОРИСТАННЯМ ПОЛІГРАФУ

EVIDENTIAL IMPORTANCE OF EXPERT RESEARCHES USING POLYGRAPH

ДОКАЗАТЕЛЬСТВЕННОЕ ЗНАЧЕНИЕ ЭКСПЕРТНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ПОЛИГРАФА

Анотація. На підставі аналізу чинного законодавства, зроблено висновок про недопустимість самостійного експертного дослідження з використанням поліграфу в якості доказу у кримінальному провадженні. Запропоновані напрями правового регулювання та нормативного закріплення такої діяльності з тим, щоб її результати могли мати доказове значення.

Ключові слова: поліграф, експертні дослідження, допустимість доказу.

Annotation. On the basis of the analysis of the current legislation, it was concluded that the inadmissibility of independent expert research using polygraph as evidence in